

Vec C-217/23

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

4. apríl 2023

Vnútroštátny súd:

Verwaltungsgerichtshof

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

28. marec 2023

Navrhovateľ v konaní o opravnom prostriedku „Revision“:

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

Vedľajší účastník konania:

A N

Predmet konania vo veci samej

Azylové konania – Skupina s jednoznačnou identitou – Odlišná – Rodina ako sociálna skupina

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad práva Únie, článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálne otázky

Má sa výraz „táto skupina má jednoznačnú identitu v príslušnej krajine, pretože je vnímaná ako odlišná od okolitej spoločnosti“ uvedený v článku 10 ods. 1 písm. d) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (prepracované znenie) vykladať tak, že v predmetnej krajine má skupina jednoznačnú identitu iba v prípade, keď ju okolitá spoločnosť vníma ako odlišnú, alebo je potrebné, aby sa existencia „jednoznačnej identity“ posúdila samostatne a nezávisle od otázky, či okolitá spoločnosť vníma skupinu ako odlišnú?

Keď treba podľa odpovede na prvú otázku existenciu „jednoznačnej identity“ posúdiť samostatne:

2. Podľa akých kritérií treba posúdiť existenciu „jednoznačnej identity“ v zmysle článku 10 ods.1 písm. d) smernice 2011/95/EÚ?

Bez ohľadu na odpovede na prvú a druhú otázku:

3. Treba pri posúdení, či je skupina v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95/EÚ vnímaná ako odlišná „od okolitej spoločnosti“, vychádzať z pohľadu prenasledovateľa, alebo spoločnosti ako celku, alebo podstatnej časti spoločnosti krajiny alebo časti krajiny?

4. Podľa akých kritérií sa riadi posúdenie, či je v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95/EÚ skupina vnímaná ako „odlišná“?

Citované predpisy práva Únie

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez

štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (prepracované znenie)

Citované vnútroštátne predpisy

Asylgesetz 2005 (zákon o azyle z roku 2005, Rakúsko) (ďalej len „AsylG“)

Zhrnutie skutkového stavu a konania

- 1 A N, vedľajší účastník konania, je afganský štátny príslušník, ktorý v Rakúsku 4. novembra 2015 podal žiadosť o medzinárodnú ochranu podľa AsylG.
- 2 Vedľajší účastník konania odôvodnil túto žiadosť tým, že je v Afganistane prenasledovaný spôsobom, ktorý je relevantný z hľadiska právnej úpravy azylu, pretože mu zo strany bratrancov jeho otca hrozí krvná pomsta. Dôvodom krvnej pomsty je, že medzi otcom a jeho bratrancami existoval spor o pozemok. V rámci tohto sporu boli už zavraždení otec aj jeden brat vedľajšieho účastníka konania.
- 3 Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Spolkový úrad pre cudzineckú agendu a azyl, Rakúsko) zamietol túto žiadosť rozhodnutím z 21. júna 2017 a voči vedľajšiemu účastníkovi konania vydal rozhodnutie o návrate. Vychádzal z toho, že príbeh vedľajšieho účastníka konania o úteku je vykonštruovaný a vymyslený a že do Rakúska prišiel iba preto, lebo si prial lepšie ekonomické a sociálne postavenie.
- 4 Proti tomuto rozhodnutiu podal vedľajší účastník konania sťažnosť na Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd, Rakúsko).
- 5 Bundesverwaltungsgericht sťažnosti vyhovel, ale jeho rozhodnutie zrušil Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd, Rakúsko). Verwaltungsgerichtshof zrušil aj druhé rozhodnutie, ktoré vydal Bundesverwaltungsgericht. Rozhodnutím z 26. júla 2022 Bundesverwaltungsgericht opäť vyhovel sťažnosti, priznal vedľajšiemu účastníkovi konania postavenie osoby, ktorá má právo na azyl a konštatoval, že v dôsledku toho má na základe zákona postavenie utečenca.
- 6 Bundesverwaltungsgericht konštatoval, že vedľajší účastník konania je afganský štátny príslušník, patrí k Paštúnom, hlási sa k sunitskému islamu a pochádza z provincie Laghmán. Jeho otec kúpil od svojich bratrancov poľnohospodársku pôdu, ale títo neskôr tvrdili, že išlo iba o prenájom. Otec s vrátením nesúhlasil a v snahe vyriešiť konflikt sa obrátil na starejšieho v dedine. Aj pred ním bratrance tvrdili, že pozemok iba prenajali, a otcovi sa vyhrážali. Na druhý deň došlo na uvedenom pozemku k streľbe na otca, brata a vedľajšieho účastníka konania. Vedľajší účastník konania ušiel a utiekol k strýkovi. Ten ho spolu s ostatnými členmi rodiny odviezol do Kábulu a potom spolu so starejším v dedine

zorganizoval pohreb otca a brata. Dom rodiny vedľajšieho účastníka konania neskôr zhorel a dozvedeli sa, že ho hľadajú. Strýko potom zorganizoval útek vedľajšieho účastníka konania a jeho rodinu prijal u seba. Neskôr však strýko a príbuzní tiež ušli do Pakistanu.

- 7 Vedľajší účastník konania je teda v štáte pôvodu zapletený do krvnej pomsty, takže mu v prípade návratu v dedine hrozia útoky, ba dokonca vražda zo strany otcových bratrancov. V prípade, že sa usadí v iných mestách sa síce s takýmito útokmi nemusí počítat', ale vzhľadom na aktuálnu situáciu v Afganistane sa tam vedľajší účastník konania už nemôže usadiť a viesť život bez ťažkostí.
- 8 Bundesverwaltungsgericht z právneho hľadiska uviedol, že prenasledovanie, ktoré je spôsobené niektorým z dôvodov, ktoré sú uvedené v Ženevskom dohovore týkajúcom sa právneho postavenia utečencov, a vychádza z jednotlivca alebo zo súkromného zoskupenia osôb, je z hľadiska právnej úpravy azylu relevantné, keď štát nechce alebo nedokáže zabrániť tomuto prenasledovaniu. Krvná pomsta je v azylovom konaní relevantná, pretože príslušnosť k sociálnej skupine „členov širšej rodiny, ktorým hrozí krvná pomsta“ treba potvrdiť, keď sa aktov pomsty treba obávať iba na základe rodinných väzieb k priamo dotknutej osobe. Vedľajší účastník konania je prenasledovaný iba na základe príbuzenského pomeru s otcom a nemôže počítat' s ochranou afganských úradov. V regióne, z ktorého pochádza, mu preto hrozí prenasledovanie relevantné z hľadiska azylu a vnútroštátna možnosť úteku neexistuje.
- 9 Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl podal proti tomuto rozhodnutiu opravný prostriedok „Revision“ na Verwaltungsgerichtshof.

Hlavné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 10 Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl uvádza, že Bundesverwaltungsgericht zahŕňa zapletenie vedľajšieho účastníka konania do krvnej pomsty pod dôvod „príslušnosť k sociálnej skupine rodiny“ podľa Ženevského dohovoru o právnom postavení utečencov, že na to podľa judikatúry Súdneho dvora (rozsudok zo 4. októbra 2018, C-652/16, bod 10) však musia byť splnené určité podmienky. Príslušníci tejto skupiny majú mať na jednej strane „prirodzenú charakteristiku“ alebo „spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť“, alebo zdieľajú charakteristiku alebo vieru, „ktorá je taká základná pre identitu alebo svedomie, že osoba by nemala byť nútená, aby sa jej zriekla“. Na druhej strane musí mať táto skupina „vlastnú identitu v príslušnej krajine, pretože ju okolitá spoločnosť vníma ako odlišnú“.
- 11 Nie je jasné, či rodina (alebo jej časti) tvorí sociálnu skupinu, keď neexistujú žiadne vyjadrenia o tom, že rodinu (alebo jej časti) okolitá spoločnosť vníma ako odlišnú.

- 12 Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl poukazuje na to, že najvyššie súdy v Nemecku, resp. Rakúsku vykladajú relevantné ustanovenia smernice 2011/95/EÚ (článok 10 ods. 1 písm. d) odlišne.
- 13 Vedľajší účastník konania v odpovedi na opravný prostriedok „Revision“ uvádza, že v doterajšej judikatúre vnútroštátneho súdu je rodina uznaná ako sociálna skupina v zmysle Ženevského dohovoru. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyplýva, že krvná pomsta zodpovedá paštúnskej tradícii, pretože ju vyvolá napríklad nevyriešený spor, predmetom ktorého je pozemok. Právo na pomstu a očakávanie odplaty sú pritom kľúčové, a preto bratraci otca tiež očakávajú pomstu vedľajšieho účastníka konania. Krvná pomsta sa môže odložiť aj na desaťročia.
- 14 Vedľajší účastník konania zastáva názor, že prenasledovanie existuje na základe príslušnosti k sociálnej skupine, pretože bratraci otca, ktorí ho prenasledujú, ho považujú za súčasť inej skupiny, ktorá je zapletená do krvnej pomsty.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu

- 15 Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl v opravnom prostriedku „Revision“ nespochybňuje konštatovania, ktoré uviedol Bundesverwaltungsgericht, takže vnútroštátny súd má vychádzať z toho, že vedľajšiemu účastníkovi konania hrozí s dostatočne konkrétnou pravdepodobnosťou fyzické násilie až jeho usmrtenie. V zmysle článku 9 ods. 1 v spojení s článkom 9 ods. 2 písm. a) smernice 2011/95/EÚ treba toto konanie kvalifikovať ako prenasledovanie, ktoré pochádza od neštátnych subjektov. Od štátu nemôže vedľajší účastník konania očakávať žiadnu pomoc.
- 16 Pre posúdenie, či má byť vedľajšiemu účastníkovi konania priznané postavenie osoby, ktorá má právo na azyl, je rozhodujúce, či existuje prepojenie medzi dôvodmi podľa článku 10 smernice a konaním, ktoré je v článku 9 ods. 1 klasifikované ako prenasledovanie, alebo chýbajúcou ochranou pred takým konaním. Bundesverwaltungsgericht vidí také prepojenie v tom, že bratraci otca vedľajšieho účastníka konania ho chcú zavraždiť iba preto, že patrí do rodiny (zosnulého) otca – do sporu vo veci pozemku nie je vedľajší účastník konania priamo zapojený.
- 17 Bundesverwaltungsgericht vychádza v prejednávanej veci z prenasledovania z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine, a to k rodine, každopádne u rodinných príslušníkov, na ktorých sa vykonáva krvná pomsta. V opravnom prostriedku „Revision“ sa nespochybňuje, že rodina môže predstavovať sociálnu skupinu alebo že môže mať spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť. Nie je však jasné, či rodinu (alebo dotknutú časť) treba v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95/ES považovať za skupinu, ktorá má jednoznačnú identitu v príslušnej krajine, pretože je vnímaná ako odlišná od okolitej spoločnosti. Iba vtedy by v tomto prípade bolo možné priznanie postavenia utečenca.

- 18 Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl uvádza vo svojom opravnom prostriedku „Revision“, že k vyriešeniu otázky, či ide o prenasledovanie z dôvodu príslušnosti k sociálnej skupine, existuje viacero prístupov.
- 19 Podľa názoru vnútroštátneho súdu je na posúdenie, či členov, ktorým hrozí krvná pomsta, možno považovať za sociálnu skupinu, nutné objasniť niekoľko bodov. Najprv vzniká otázka, kedy možno hovoriť o tom, že skupina má v príslušnej krajine jednoznačnú identitu, a tým predstavuje sociálnu skupinu v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) uvedenej smernice. Okrem toho treba vysvetliť, podľa akých hľadísk sa definuje „okolitá spoločnosť“ a kedy táto spoločnosť považuje skupinu za „odlišnú“.

Prvá a druhá prejudiciálna otázka

- 20 Vnútroštátny súd konštatuje, že prostredníctvom znenia článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95/EÚ je vyjadrený kauzálny vzťah, čo by znamenalo, že existencia skupiny, ktorá má jednoznačnú identitu, závisí od toho, že ju okolitá spoločnosť považuje za odlišnú. Uvedené by viedlo k tomu, že pri posúdení, či má skupina „jednoznačnú identitu“, by bolo nutné posúdiť iba to, či „je vnímaná ako odlišná od okolitej spoločnosti“. Posúdenie podľa iných kritérií, ktoré s tým nesúvisia, by sa pri takom chápaní nemalo uskutočniť. Podľa tohto chápania by iba na základe seba porozumenia a pocitu príslušnosti členov skupiny nebolo možné vyvodiť záver, že ide o sociálnu skupinu – rozhodujúce by totiž bolo, aké je vnímanie skupiny zo strany „okolitej spoločnosti“, ktorá by ju musela klasifikovať ako odlišnú. Tento prístup sa zrejme zastával aj v dokumente „Usmernenie k príslušnosti k určitej sociálnej skupine“ (vtedajšieho) Európskeho podporného úradu pre azyl (EASO).
- 21 Keby sa taký kauzálny vzťah mal (prinajmenšom čiastočne) poprieť a existencia „jednoznačnej identity“ by sa mala posúdiť samostatne, vzniká otázka (druhá prejudiciálna), podľa akých kritérií by sa také posúdenie malo uskutočniť. Normotvorca na úrovni Únie totiž nedefinoval tento pojem. Jasné nie je ani to, ako je vyjadrená „jednoznačnosť“ „jednoznačnej identity“.

Tretia prejudiciálna otázka

- 22 Zdá sa, že nie je jasné, z ktorého hľadiska chcel normotvorca na úrovni Únie vychádzať pri formulácii, že skupina „je od okolitej spoločnosti“ vnímaná ako odlišná.
- 23 Možno zastávať názor, že sa myslí spoločnosť (ako celok alebo jej podstatná časť) v príslušnom členskom štáte alebo na území, na ktorom má bydlisko príslušná osoba. V takom prípade by rodinu, práve pre vlastnosť členov, ktorou je tvoriť rodinu, spravidla okolitá spoločnosť vnímala ako odlišnú iba vtedy, keď sa spôsob, akým rodina žije, výrazne odlišuje od inak vládnučích zvykov rodinného života.

- 24 Okrem toho by zrejme bolo potrebné, aby okolitá spoločnosť vedela o existencii spornej skupiny. Keby okolitá spoločnosť nevedela o existencii skupiny, už preto by bolo vylúčené, aby bola taká skupina považovaná za odlišnú.
- 25 V usmernení úradu EASO, ktoré už bolo spomenuté, sa zrejme zastával tento názor, pretože sa v ňom uvádza, že sú potrebné relevantné a aktuálne informácie o krajine pôvodu, aby bolo možné posúdiť existenciu určitej sociálnej skupiny v krajine. Je potrebné preskúmať aj spôsoby fungovania spoločnosti a odlišný spôsob, ako zaobchádza so skupinami, pretože sociálna skupina súvisí s okolitou spoločnosťou.
- 26 Podľa tohto prístupu by v prejednávanej veci zrejme bolo potrebné vyvrátiť existenciu sociálnej skupiny. V takom prípade o krvnej pomste zrejme vedia iba prenasledovatelia a prenasledovaná rodina, ale nie spoločnosť ako celok alebo jej podstatná časť. Keď vychádzame z toho, že pre klasifikáciu sociálnej skupiny stačí uhol pohľadu prenasledovateľa, v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2011/95/EÚ by bolo treba prenasledovateľa považovať za okolitú spoločnosť a vymedzenie by sa uskutočnilo od neho. Podľa tohto prístupu by v predmetnom prípade rodina otca vedľajšieho účastníka konania predstavovala sociálnu skupinu, pretože ju tak vníma prenasledovateľ (otcovi bratanci).

Štvrtá prejudiciálna otázka

- 27 Ako problematické sa javí aj posúdenie, či okolitá spoločnosť vníma skupinu „ako odlišnú“.
- 28 Pojem „odlišná“ sa javí ako taký otvorený, že základom pre túto klasifikáciu by mohlo byť akékoľvek svojvoľne zvolené kritérium. Okrem toho súčasťou pojmu je zrejme negatívna konotácia. Do úvahy by mohlo prichádzať aj to, že s „odlišnosťou“ by mohlo byť spojené degradovanie tejto skupiny voči okolitej spoločnosti. V už spomenutom usmernení úradu EASO sa v tejto súvislosti uvádza „stigmatizácia“ skupiny, pričom na inom mieste usmernenia sa poukazuje na to, že odlišné by sa nemalo chápať iba ako niečo nevyhnutne negatívne.
- 29 Mohlo by to ale byť aj tak, že sa myslí „odlišné“ a že ide o jazykový problém – slovo „different“ použité v angličtine nie je podľa názoru vnútroštátneho súdu totiž spojené s negatívnou konotáciou.
- 30 Keby záležalo na tom, či väčší počet ľudí považuje skupinu za „odlišnú“, mohlo by byť rozhodujúce, že iba určitý znak alebo niekoľko určitých znakov je dôvodom, že väčší počet osôb považuje skupinu za odlišnú. Iné znaky, ktoré iné osoby iba individuálne klasifikujú ako odlišné, by potom neboli relevantné. Pri tomto prístupe by pohľad prenasledovateľa nebol pre klasifikáciu sociálnej skupiny relevantný.
- 31 Práve v prejednávanej veci nie je jasné, či rodinu, ktorá je zapletená do krvnej pomsty, považuje okolitá spoločnosť, keby sa tým myslel väčší počet osôb, za odlišnú. Odhliadnuc od toho, že – ako je uvedené vyššie – taká spoločnosť, ktorá

(vo veľkej miere) obklopuje skupinu, sa spravidla nedozvie o rozhodujúcom znaku, vedľajší účastník konania vo svojej odpovedi na opravný prostriedok „Revision“ sám upozornil na to, že tradícia paštnváci, ktorá sa zachováva v regióne, z ktorého pochádza, zodpovedá vyriešeniu sporu, o aký ide aj v tomto prípade, pomocou krvnej pomsty. Preto by automaticky nebolo možné identifikovať, prečo by okolitá spoločnosť, ktorá tiež žije touto tradíciou, mala rodinu zapletenú do krvnej pomsty považovať za odlišnú.

- 32 Keď by však mal rozhodovať uhol pohľadu prenasledovateľa, pre príslušnosť k sociálnej skupine by mohlo postačovať, že prenasledovateľ klasifikuje rodinu, voči ktorej existuje krvná pomsta, ako odlišnú.
- 33 Pre prejednávajúcu vec to znamená, že, keď je rozhodujúce posúdenie z pohľadu prenasledovateľa, vedľajšiemu účastníkovi konania bolo oprávnené priznané postavenie osoby s právom na azyl. Keď však nejde o tento prípad, Bundesverwaltungsgericht nemal vedľajšiemu účastníkovi konania priznať toto postavenie, pretože neexistuje spojenie s dôvodom, ktorý je relevantný pre priznanie azylu. Bundesverwaltungsgericht by v takom prípade mal v rámci ďalšieho kroku preskúmať, či vedľajšiemu účastníkovi konania mala byť priznaná subsidiárna ochrana.